

Hall, amb qui es va instal·lar a la Garriga, on va viure els últims lustres. En Modest va ser un home de fermes conviccions en diversos aspectes de la seva vida. Pel que fa a la llengua i la cultura catalanes, en va ser en tot moment un defensor sòlid i indefallent. També va ser una persona bonhomiosa i afable, amb qui es podia comptar sempre. Aquells que vam gaudir del privilegi de la seva amistat en guardarem un record inesborrable.

Joaquim TORRES I PLA
President de la Societat Catalana de Sociolingüística

JOSEP LLOBERA I RAMON
(1922-2011)

El dia 15 de desembre de l'any 2011 va morir, després d'una llarga i trista malaltia, el professor de català i estimat company Josep Llobera i Ramon.

Josep Llobera havia nascut a Cornellà de Llobregat, on va viure tota la vida, i aquesta ciutat l'havia honorat dignament amb la seva Medalla d'Or. Era un d'aquests dignes ciutadans del nostre país que, procedents d'altres camps professionals, enduts irresistiblement pel seu amor a la llengua, i després d'haver-la estudiat a fons, es decideixen a abandonar la professió que els donava el pa per integrar-se totalment a la nòmina, no pas exigua, dels qui fan de les tasques d'ensenyament, correcció i divulgació de la llengua catalana la seva activitat essencial i gairebé exclusiva. Josep Llobera n'era un coneixedor profund i responsable, i posseïa, a més, una cultura vastíssima, sobre matèries molt diverses (llenguatge, geografia, antropologia...), que la seva extrema senzillesa i el seu tarannà modest no sempre deixaven endevinar.

Josep Llobera va formar part des dels primers moments de la Junta Assessoradora per als Estudis de Català (JAEC), creada l'any 1961 en el si d'Òmnium Cultural per a la titulació de professors de català, on va treballar activament, sota la direcció de Joan Triadú, amb altres professors, molts d'ells ja desapareguts, com Manuel Miquel i Planas i Jaume Vallcorba i Rocosa. L'any 1968 el trobem formant part de l'equip de redacció del famós diccionari enciclopèdic *Salvat 4* o *Salvat Català*, l'aparició del qual, amb l'anunci d'un vistós cartell dissenyat pel pintor Joan Miró, va causar un gran impacte. Un cop enllestit aquest diccionari, va col·laborar en la redacció d'una altra obra anàloga, la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

L'obra pròpia de Josep Llobera no és gaire abundant, car, d'una manera principal, va dedicar la seva activitat lingüística a revisar, prou sovint necessàriament a fons, la dels altres. Cal destacar-ne, principalment, el seu famós manual *El català bàsic*, que va redactar, amb un gran rigor metodològic, com a conseqüència de conèixer l'existència del «Basic English» i el «Français Fondamental», i de la convicció de la necessitat urgentíssima d'obtenir per a la nostra llengua una eina de treball semblant. Aquest utilíssim estudi, probablement únic en la copiosa bibliografia lingüística catalana, va ser publicat l'any 1968 (coincidint amb la commemoració del primer centenari de la naixença de Pompeu Fabra) en la col·lecció «Què cal saber» de l'Editorial Teide, i havia estat guardonat en la diada de Santa Llúcia de l'any anterior amb el premi Fundació Huguet, per un jurat presidit per Adolf Pizcueta, i del qual formava part Manuel Sanchis Guarnier. Com a complement d'aquesta obra essencial, Llobera va publicar, a la mateixa editorial, el volum *Ejercicios de catalán básico*, adreçat molt especialment al públic de parla no catalana.

En l'obra pròpia de Josep Llobera cal esmentar també el conjunt d'articles que va publicar en la secció «El llenguatge» del diari *Avui* a partir del dia 23 d'abril de l'any 1985. Aquesta secció havia anat a càrrec, des de la fundació del diari nou anys abans, de qui signa aquestes ratlles. Considerant que era una columna diària, l'esforç era, certament, si no sobrehumà, molt considerable, i,

havent decidit posar fi a la nostra col·laboració, vam ser nosaltres mateixos els qui vam creure que el distingit col·lega i estimat company Josep Llobera era la persona més qualificada i idònia per a ocupar el lloc que deixàvem vacant, i els qui el vam reeixir a convèncer, no sense, segurament, una lleu vacil·lació inicial de la seva part, que acceptés la proposta. Llobera va mantenir la col·laboració durant un període aproximat de dos anys, i devien ser segurament les noves orientacions de la casa que van determinar la seva fi. En tot cas, ho va fer sempre amb una competència absoluta i amb la màxima responsabilitat. En una entrevista prèvia publicada al mateix diari (21.IV.1985), Llobera deia que un dels seus objectius bàsics era lluitar contra els errors dels mitjans de comunicació i, en especial, de la televisió i de la ràdio, que tanta importància tenen en la normalització de la llengua.

Cal esmentar també, en l'obra original de Llobera, l'estudi *Els noms de lloc de les terres catalanes: Cornellà de Llobregat*, guardonat l'any 1956 amb el premi Alfons Bonay i Carbó per l'Institut d'Estudis Catalans.

Des de 1971 a 1988 Josep Llobera va ocupar el càrrec de corrector de l'Institut d'Estudis Catalans, en substitució del famós Eduard Artells, mort prematurament. Ens consta que Ramon Aramon i Serra, de qui depenia, i que era segurament qui l'havia designat, li tenia tota la confiança. Van ser, doncs, disset anys llargs d'una feina rigorosa i modèlica, realitzada amb la màxima solvència i esdevinguda punt de referència obligada, tal com assenyalava justament en l'emotiu article «in memoriam» que li dedica el seu successor en el càrrec, el professor Josep M. Mestres, publicat al diari *El Punt Avui* (21.12.2011). És el mateix Mestres qui ens informa que Josep Llobera és l'autor d'una excel·lent revisió de la versió catalana de la Constitució espanyola del 1978.

Josep Llobera i Ramon va ser també un assistent assidu en les reunions de professors i correctors de català que a partir de 1973, i durant més de deu anys, convocava regularment Ramon Aramon i Serra perquè fessin propostes rasonades de modificacions i addicions al *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra, aleshores encara el nostre diccionari normatiu. Recordem molt bé les seves intervencions, sempre assenyades i ponderades, que sovint comportaven l'afegit d'una informació complementària, invariablement amena, curiosa i interessant.

L'any 2004 el govern de la Generalitat de Catalunya va concedir a Josep Llobera i Ramon la Creu de Sant Jordi, distinció de la qual el nostre dilecte i enyorat company era plenament mereixedor.

Albert JANÉ
Institut d'Estudis Catalans

MATHILDE BENSOUSSAN
(1929-2012)

El dos de gener del 2012, va morir a Rennes Mathilde Bensoussan, col·lega i amiga, una catalana exiliada que va ensenyar, escriure i traduir sense parar a França, fent conèixer la llengua i la cultura catalanes, no sols a la Universitat de Rennes-2, sinó de cara al gran públic francès, això amb una constància i una generositat que admirem sense cap restricció. Al meu parer, des dels anys seixanta Mathilde Bensoussan va ser la catalanista més activa i prestigiosa de França. Quan va néixer a Barcelona, el 18 d'agost de 1929, es deia Matilde Tubau. El seu pare era periodista i escriptor, i la seva mare secretària; eren amics de Lluís Companys. El 1939, després de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, van haver de deixar el país i d'afrontar les dificultats materials i morals d'un ben cruel exili. D'aquell període la Mathilde en parlava poc i, quan ho feia, sempre amb gravetat. La família —els pares, la filla i els seus dos germans— va viure primer a Perpinyà i després a Auxerre. Els pares es decidiren a tornar a Catalunya, on van ser condemnats a un any de presó, però la Mathilde i una de les seves ties es van quedar a França. La Mathilde es va casar molt jove amb